

Norges Ligningsnevnders Landsforbunds landsmöte 1980

Av förste fögderisekreteraren Erik Palmquist

Ligningsnevndenes Landsforbund, den norska motsvarigheten till Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund — norska ordet ligning kan översättas med taxering — höll den 24, 25 och 26 september 1980 landsmöte i Loen vid natursköna Nordfjord mellan Bergen och Trondheim. För svenska gäster var deltagandet i landsmötet utomordentligt intressant, inte minst därför att den norska mötesmodellen i väsentliga delar avviker från den svenska. Sålunda kallar Ligningsnevndenes Landsforbunds styrelse — som har omfattande befogenheter och sammanträder kontinuerligt — förbundets medlemmar till landsmöte endast vart tredje år, men i gengäld är sammankomsterna verkligt imponerande både ifråga om antal sammanträdesdagar och deltagarantal. Landsmötet 1980 — det tjugonde ordinarie — med ett kvalitativt och komprimerat tredagarsprogram hade samlat cirka 400 ligningschefer, ligningsnämndsordförande och ligningsnämndsledamöter. Vidare deltog ett sextiotal befattningshavare från riksskattestyret, samtliga fylkesskattechefer och ytterligare ett antal särskilt inbjudna. Landsmötet gästades därjämte av finansministern och ordföranden i stortingets finanskommitté, vilka medverkade med anföranden och diskussionsinlägg.

Ökande skattefusk

Landsmötet öppnades av förbundsordföranden, fylkesskattesjef Olav Jørgensen, som konstaterade att skattesnyteriet/skattefusket ständigt ökar och blivit ett stort problem för skattemyndigheterna. Allt flera människor arbetar "svart" och risken för upptäckt är obetydlig. Offensiv granskning av olika yrkesgrupper skulle säkerligen kunna ge goda resultat men resurser saknas. Granskningspersonalen nödgas i alltför stor utsträckning ägna sig åt detaljjusteringar i deklARATIONERNA och andra petitesseer samtidigt som "skattesnyteren øker forspranget". Med adress till finansdepartementet uttryckte förbundsordföranden förhoppningen om mera summariska granskningsrutiner och större resurser för riksomfattande aktioner mot skattesnyteriet.

(Som orientering för svenska läsare av denna artikel kan nämnas att i Norge allt granskningsarbete vid ligningen/taxeringen utföres av heltidsanställda tjänstemän medan beslutanderätten allt fortfarande tillkommer nämnderna. Ett regeringsförslag helt nyligen att delegera beslutanderätten till gransknings-

tjänstemännen när det gäller deklARATIONER för bl a "enkle lønnstakere" avvissades av stortinget. Av praktiska skäl kan dock nämnderna inte befatta sig med bagatellärenden. Besvär över nämndsbeslut anföres hos overligningsnemnda, en lekmananämnd utsedd av kommunen. Vill den skattskyldige gå vidare med sitt ärende är enda möjligheten att begära domstolsprövning, vid vilken den skattskyldige får svara för samtliga kostnader om han ej vinner bifall.)

Utöver inledningsanförandet upptog talarlistan inte mindre än sexton föredrag följda av frågor och diskussionsinlägg. I denna artikel redovisas av utrymmesskäl endast de anföranden som kan förmodas vara av mera allmänt intresse.

Beskattning av naturaförmåner

Öppningsdagens inledande föredrag hölls av førstelagmann Jens Fagereng som redogjorde för "Skattelegning av naturalier". I Norge har beskattningen av naturaförmåner hittills inte varit detaljreglerad. Sedan emellertid under senare år ifrågasatt förändringar i omfattning har finansdepartementet ansett det angeläget med klara och entydiga bestämmelser. En kommitté arbetar för närvarande med problemen och kommer inom kort att framlägga förslag till generella föreskrifter.

Betydande oljeinkomster

Underdirektör Kjell Førund talade om "Skattespørsmål vedrørende utenlandske arbeidstakere og entreprenører i oljetilknyttet virksomhet". Oljeutvinningen på ekofiskfalten i Nordsjön är förenad med stora skatteproblem, dels när det gäller entreprenörer — norska och utländska — dels när det gäller arbetstagare av olika nationaliteter. Riksskattestyret har inrättat ett särskilt kontor i Stavanger med uppgift att bevaka norska statens skatteintressen. Problemen är många, entreprenörernas inkomster ofta svindlande och även den anställda arbetskraftens inkomster betydande. För vissa specialister på oljeplattformarna kan årslönen överstiga en miljon norska kronor.

Reviderad skattelag

Andra landsmötesdagen inleddes av ekspedisjonssjef Ole Kalgaard, finansdepartementet, som talade om "Ligningsloven. De viktigste endringer i forhold til Regjeringens proposisjon. Rettssikkerhetsspørsmål." Den nuvarande norska skattelagen från år 1911 har varit föremål för omfattande ändringar vilket haft till följd att lagen blivit alltmer svåröverskådlig och svårtolkad inte bara för de skattskyldiga utan även för taxeringsmyndigheterna. Påfrestningarna för skatteadministrationen har varit stora och medborgarna har börjat

ifrågasätta ”rettssikkerheten og likheten for loven”. Alltför många deklara- tioner ifyllas felaktigt, inte sällan till de skattskyldigas nackdel. Kännedomen om att felaktigheterna inte alltid blir uppmärksammade och rättade vid dekla- rationskontrollen har i förening med det ökande skattetrycket skapat stark ir- ritation hos de skattskyldiga.

Det är angeläget att förenkla skattereglerna och finansdepartementet kom- mer att föreslå klarare och enklare författningsbestämmelser i en helt revide- rad skattelag. Slutligen konstaterade talaren att ”skattesnyterne gnir seg i hendene for hver regel som endres, for det betyr at det blir vanskeligere for lig- ningsetaten å kontrollere selvangivelsene.” (ligningsetaten = taxeringsadmi- nistrationen)

Rättstryggheten vid taxeringen

Høyesterettsadvokat Håkan Løchen konstaterade i sitt anförande ”Retts- sikkerheten i ligningsforvaltningen” att en absolut likformighet vid tillämp- ningen av taxeringsbestämmelserna är ett idealtillstånd omöjligt att uppnå. En bidragande orsak härtill är otvivelaktigt politikernas ”reformiver” som för- anleder ständiga ändringar i ”regelsystemet”. Även med förståelse för lig- ningskontorens svårigheter och den tidspress under vilken granskningsarbetet utföres finns det fog för anmärkningar. Behandlingen av deklara- tionsmateri- alet och kommunikationen med de skattskyldiga är på sina håll mindre tillfredsställande. De ”resurssvake” deklaranterna kommer vid detta förhål- lande i en sämre situation än de ”resurssterke” som ofta anlitar advokater och revisionsbyråer. Slutligen efterlyste talaren bättre möjligheter att få taxerings- ärenden prövade i skattedomstolarna.

Krängliga realisationsvinstbestämmelser

Om ”Problemer i anledning av bestemmelsen i skatteloven § 43, fjerde ledd, annet punktum” talade kontorsjef Arne J. Askvik. Nämnda författningsrum avser försäljning av fast egendom. Jämfört med de ingalunda enkla svenska bestämmelserna när det gäller beskattning av realisationsvinst måste motsva- rande norska regler i många stycken anses vara ovanligt svårtolkade och till- krånglade. Sålunda blir de skattemässiga konsekvenserna olika om försald fast egendom består av endast en mindre tomt, av ett större tomtområde, om ”rivningshus” finns på tomten, om tomten är bebyggd med en kvalitativ per- manentbostad etc.

Nuvarande bestämmelser ställer ofta taxeringsmyndigheterna inför orimli- ga värderingsproblem. De skapar osäkerhet i taxeringen och har resulterat i ett stort antal komplicerade skatteprocesser. Det är angeläget att nuvarande bestämmelser blir föremål för omgående översyn, en uppfattning som delades av övriga landsmötesdeltagare.

Sänkt marginalskatt

Finansminister Ulf Sand avslöjade i sitt anförande ”Utviklingslinjer i skattepolitikken” att regeringen hade för avsikt att i årets budgetproposition föreslå betydande lättnader i den direkta skatten, bl a en väsentlig sänkning av marginalskatten. Detta besked var en bekräftelse på ett sedan flera veckor cirkulerande rykte som varken bekräftats eller dementerats av regeringen. Sänkningen föreslås bli finansierad genom ökning av indirekta skatter. Regeringen hade även för avsikt att föreslå skattelättnader för små och medelstora företag ”for å styrke bedriftenes stilling” i konkurrenshänseende.

Vad beträffar ”jungelen av lover og regler” på skatteområdet ställde sig finansministern helt på kritikernas sida. ”Det må være noe fundamentalt galt” när t ex den vanliga deklarationsblanketten är så krånglig och svårförståelig att många människor gruvar sig lång tid inför ifyllandet. Finansministern lovade medverka till att åstadkomma en förenkling av de vanligaste blanketterna.

Avslutningsvis konstaterade finansministern — efter att ha kommenterat familjebeskattningen, rörelse- och skogsbeskattningen samt ”skatteleggingen av olje” — att ett lands skattepolitik aldrig kan ses som ett isolerat problem utan måste vara en integrerande del av landets allmänna ekonomiska och sociala politik.

Arbets- och personalsituationen på ligningskontoren

Större delen av sista landsmötesdagen ägnades åt ämnet ”Forenkling og effektivisering av ligningsarbeidet.”

Den avgående förbundsordföranden, fylkesskattesjef Olav Jørgensen, erinrade om att samma ämne ingående diskuterats vid 1977 års landsmöte i Kristiansand samt att både finansministern och ordföranden i stortingets finanskommitté vid nämnda landsmöte uttalat förståelse för ligningsförvaltningens svårigheter. Ligningskontoren hade de senaste åren fått viss personalförstärkning men ett icke förutsett antal nya arbetsuppgifter gjorde personalsituationen ytterligt bekymmersam. Väsentliga uppgifter när det gällde skattekontrollen hade blivit eftersatta. Särskilt betänkligt var att även mera komplicerade deklARATIONER måste behandlas summariskt.

Talaren menade att det av statsfinansiella skäl var orealistiskt att räkna med en väsentlig förbättring av personalsituationen trots att företrädare för både regeringen och stortinget var införstådda med lägets allvar. Ofta talas det från ansvarigt politiskt håll om förenkling och rationalisering på ligningsområdet. Utvecklingen synes emellertid gå i motsatt riktning.

Riksskattestyrets chef, skattedirektör Erling Ree-Pedersen, delade fylkesskattesjef Jørgensens uppfattning om den bekymmersamma situationen inom skatteförvaltningen. Emellertid måste man inse att statsmakterna i en tid med begränsade ekonomiska resurser knappast är villiga att förstärka personalka-

dern på ligningskontoren i den omfattning ligningssjeferna anser nödvändigt. I stället måste målsättningen vara förenkling och effektivisering av taxeringsarbetet. Skattedirektören tänkte sig bl a en mera summarisk behandling av ”pensionister og andre grupper av enkle lønnstakere”. Vidare kan man räkna med en successiv ökning av datastödet vid ligningen/taxeringen.

Ordföranden i stortingets finanskommitté, stortingsman Gunnar Berge, förklarade att han kommit till landsmötet mera för att lyssna än för att utlova personalförstärkningar till skatteadministrationen. Han uttalade stortingets erkännande för ligningskontorens engagerade och helhjärtade arbete, på många håll en verklig ”kempainsats” för att klara de ökade komplicerade arbetsuppgifterna. I övrigt konstaterade finanskommitténs ordförande att skatsektorn är den enda sektor inom statsförvaltningen som ”lønner seg”. Stortingets finanskommitté följer uppmärksamt arbetet på taxeringsområdet och är ingalunda oförstående för de svårigheter förvaltningen har att brottas med. Av statsfinansiella skäl — alla departement är ålagda att visa stor återhållsamhet med utgiftsökningar — kunde stortinget för närvarande inte avge några löften om personalförstärkning på ligningskontoren.

(För en svensk iakttagare verkar det som om ett dilemma för norrmännen vore att oljetillgångarna skapat stora förväntningar om förbättrade statsfinanser. Trots oljan synes emellertid den ekonomiska krisen vara på väg även i Norge med ökande inflation som ett allt besvärligare problem. Oljeintäkterna går åt till att betala lån, låneräntor och till intern förbrukning. Kanske har man hoppats för mycket på oljemiljarderna.)

Nyvalde ordföranden i Ligningsnevndenes Landsforbund, ligningssjef Andreas Jølbo, uttryckte som siste talare förhoppningen om ett minskande antal författningsändringar på skatteområdet. De senaste årens ”reformiver” hade påtagligt försvagat skatteadministrationens effektivitet, vilket väl knappast kan ha varit lagstiftarnas avsikt. Avslutningsvis hyllade den nyvalde förbundsordföranden sin företrädare för mångårigt och helhjärtat arbete i förbundets tjänst.

De svenska gästerna, fögderidirektör Elis Winnermark och förste fögderisekreterare Erik Palmquist, representerande Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund, deltog vid landsmötet med diskussionsinlägg och besvarade därjämte frågor rörande den svenska RS-reformen.

Vid sidan av det officiella landsmötesprogrammet bjöd arrangörerna på en uppskattad ”Nordfjordskveld” under medverkan av lokala artister samt en mycket intressant utflykt till Jostedalsbreen, europeiska fastlandets största glaciär. Landsmötet avslutades med bankett i vilken deltog cirka 500 personer. Gästernas tack framfördes av stortingsman Berge i ett humoristiskt och spirituellt anförande.